

Anežka Janátová: Zamyšlení nad pedagogikou

Celá pedagogika ztrácí smysl svého slova. Měla by doprovázet bytost dítěte po spletitých cestách jeho zrání v člověka tak, aby dítě neztratilo „to božské“, se kterým na svět přišlo, aby dítě mohlo co nejnanežněji uchopit poslání, které si uskutečnit předsevzalo.

Dokud pedagogika a pedagogové budou žít v představách, že jsou zde proto, aby „tomu nerozumnému tvorů všípili znalosti a vychovali z něj morálního člověka pro lidskou společnost“, nemůžeme očekávat od silných individualit nic jiného než protesty a vzpouru proti tomuto způsobu, již od nejútlejšího věku.

Proto jsme si, bohudíky, vymysleli „indigové děti“, abychom se občas mohli zamyslet nad naší výchovou. Bohužel, opět se nám to zvrací v rukou, neklademe si otázky, jak takovým „indigovým dětem“ (a narodili jsme se jako indigoví všichni) umožnit adekvátní přístup k orientaci v dnešním světě, aniž bychom uvízli v posuzování jejich „patologického“ chování.

Já se jenom raduji, že těm, kteří přicházejí na svět v době, kdy Krása je zaměňována s Ošklivostí, „dochází trpělivost“ a „falešná pokora“ před autoritami, které nejsou.

Pedagogika Komenského nabízí místo objevování Krásy v nesčetných formách skutečností projevených a přece obrazům zářících idejí podobných, hotové představy (Orbis pictus), ačkoliv vyzývá k názornému vyučování.

Krok Rudolfa Steinera k waldorfské pedagogice vychází z předpokladu, že učitel umí vidět v malé bytosti lidské tu pravou bytost, která se chce projevit a nenechá se mást teoriemi o genech a chromozomech. Předpokládá, že doprovod (pedagog) bude chtít jasně vidět, kam má bytost doprovodit, nikoliv, že sám bude určovat cestu. Předpokládá, že učitel si bude vědom „vražednosti“ svých výroků a soudů jako „z toho stejně nic nebude“, „to je grázl“, „tady veškerá výchova selhává“ atp. Každý si může doplnit výroky běžně používané mezi učiteli.

Předpokládá, že doprovod bude v největší úctě a pokoře stát před každým počínajícím lidským osudem, byť by byl sebetěžší, protože má rozpoznat, kam až tento osud může „doprovodit“. Pedagogika nespočívá v učení „sumy učiva“, ale v připomenutí zrcadlení idejí v říši jevů. Pedagogika má vytvořit prostor k rozpomínání se a k orientaci v různých prostorech a časech, kterými se ubíralo a ubírá lidské myšlení.

To všechno ale nemůže pedagogika udělat bez základního předpokladu, bez znalosti, že lidská bytost se vrací z duchovního světa, aby pokračovala ve svých úkolech a tím naplňovala cestu Poznání, která byla na počátku zvolena, aby se zde setkala s cestou Života, která za člověkem přišla na Zem.

Tragickým omylem církvi je, že v porozumění této cestě jim brání fixace na „Personu“, která může být jakkoliv výrazná, přesto skrze ni uvidíme prosvítat věčnou bytost, která nemá pomíjejícího jména, ale je spojena se skutečným „Já jsem“.

Rudolf Steiner upozorňuje na skutečnost, že učitel neučí tím, co všechno nastudoval, ale tím, co z nastudovaného v sobě uskutečnil. Nebo jinak – učitel učí děti tím, kým ve skutečnosti je.

Je to velmi tvrdá věta a právem se dostaneme do pocitu beznaděje – „ale to by mohl učit tak leda Sokrates“. Je to tak, ovšem útěchou nám zůstává, že už tato myšlenka nás uvádí na cestu, abychom jednou mohli lidské Duše tak doprovázet, jako to Sokrates dokázal.

Tuto novou – doprovázející – pedagogiku už nemusíme objevovat. Rudolf Steiner ji sepsal i s metodickými návody.

Ve waldorfské škole jsou doprovázeny dětské Duše, aby měly sílu uskutečnit svoje poslání.

Žáci jsou nejrozdílnější, jaké si dovedeme představit. Žádná homogenní skupina. Malý vzorek celého lidského světa. Hned vidíte, jakými „jedy“ už duše trpí. Ten doma sedí u televize, ten u počítače, ta mámu nevidí celý večer a z pohádek doma zná jenom Večerníček.

Učitel klidně, mírně, s humornými komentáři vysvětluje mluvnicki, ne suchopárně, ale v obrazech, aby řeč v Duších dětí opravdu žila. Podstatné jméno je král, citoslovce šašek. Pak hrají osmáci divadlo. Ano, zase může být Duše přítomna.

To není názorné vyučování, to je sycení Duše pravými obrazy, jimž rozumí a které, ani až člověk dospěje, nezapomene.

Naopak, naučí se je hledat i v tzv. „všedním životě“, kterému může jako obrazu lépe porozumět a objevit i mnohé skryté skutečnosti.

Ale jak této jasné řeči můžeme porozumět my, vyschlí a vyprahlí, s duší nemocnou nebo již od nás dávno prchlou...